

Perry Keller: Európai és nemzetközi médiajog

Liberális demokrácia, kereskedelem és az új média

(Budapest, Wolters Kluwer, 2014.
628 oldal, ISBN 978 963 295 409 7)

Perry Keller terjedelmében is impozáns monográfiája a nemzetközi összehasonlító médiajogi művek sorát gazdagítja, ugyanakkor ez a mű jellemzőiben jelentősen eltér az értő olvasóközönség által már megszokott műfajtól. Az utóbbiak alatt azt értjük, hogy a Szerző nem nemzeti, és nem is regionális szabályozásokat/szabályozási rendszereket, illetve azok egyes intézményrendszereit veti össze, hanem egy meghatározott szempont alapján vizsgál valamennyi, a médiaszabályozás szempontjából releváns nemzetközi normát – értve ez alatt többek között az Európai Unió, az Európa Tanács, az ENSZ, az OECD, az EBESZ, a WTO vagy éppen egyéb multilaterális egyezmények keretében létrehozott szabályozókat.

Keller vizsgálódása kiindulási és viszonyítási pontjának a liberális demokráciaelméletet választja, azon belül pedig azt tekinti át, hogy a liberális demokrácia-felfogásban milyen szerepet tölt be a média, illetve a liberális demokráciaelmélet miként viszonyul magához a médiához. Az összehasonlító elemzésnek fókuszpontja így tulajdonképpen a véleménynyilvánítás szabadságának individuális igazolásán alapuló, az Egyesült Államok Alkotmányának Első Kiegészítéséhez kapcsolódó észak-amerikai médiamodell alapulvételel jelenti.

A választott nézőpont a mű struktúráját is meghatározza. A könyv négy fő részre tagolódik. Az első részben a médiajog és liberális demokrácia viszonyát vizsgálja a Szerző. A Keller által preferált modell lényeges jegyei, hogy a szabadságjogok közül kiemelkedő jelentőséggel bír a szólásszabadság, a hangsúly az egyén önkiteljesítő kifejezésére, az egyéni felelősségre helyeződik, mely jog szorososan összefonódik a tulajdon és a vállalkozás szabadságával. E felfogás szerint, mivel a véleménynyilvánítás szabadsága ilyen szimbiózisban él az egyén önkiteljesítésével és a szabadpiaci gazdasági érdekekkel, ezért az állami beavatkozás (így a médiaszabályozás) mindig csak *ultima ratioként* jelentkezik. Sőt, amint arra például az adatvédelem egyes kérdéseinek tárgyalásánál rámutat a Szerző: az állami szabályozás célja ebben az esetben sem a magánéletbe való beavatkozás, hanem sokkal inkább a magánélet kiteljesítésének megkönnyítése.

A könyv második részében – az alapul vett koncepció lényeges jellemzőinek tisztázását követően – a Szerző azt vizsgálja meg generálisan, hogy a média 'liberális demokratikus projektje' – maga nevezi így több alkalommal is – miként jelent meg és vert gyökeret, illetve milyen sikereket ért el a nemzetközi és regionális jogrendben. A médiajog szempontjából releváns nagyobb nemzetközi és regionális jog- és szervezetrendszerek azonosítása mellett ez a rész alkalmas arra is – gondolunk itt a negyedik és hatodik fejezetekre –, hogy bemutassa az általa képviselt koncepció, és az attól eltérő értékválasztáson alapuló, az emberi méltóságot középpontba helyező európai – egyébként szintén liberális demokratikus – médiajogi gondolkodás közötti főbb különbségeket.

A könyv harmadik része tükrözi a legjobban vissza a Keller által választott angolszász liberális nézőpontot, hiszen a közlés szabadságának korlátaiként – azaz az állami beavatkozás lehetséges terrénumaiként – tekinti át a médiaszabályozás egyes területeit. A vizsgált szabályozási tárgykörök (korlátozások) esetében itt már sokkal részletesebb képet kaphatunk az észak-amerikai és európai gondolkodás közti eltérésekről, és egyben az előbbi elmélet meghonosodásának sikereiről, hiszen az ebben a részben tárgyalt területek tekinthetők a két médiajogi felfogás közös metszéspontjainak.

A Szerző az egyes fejezetekben arról is számot ad, hogy miként sikerült feloldani a két szabályozási koncepció közötti, a nemzetközi szintéren kialakult konfliktusokat, például a személyes adatok védelmének kérdéskörére vonatkozóan. Az is érzékelhető a műből, hogy az eltérő szabályozási elképzelésekből eredő konfliktusok kezelése egyre inkább égető kérdés, mivel a mai digitális és konvergens médiakörnyezetet alapvetően az országhatárokon átnyúló médiaszolgáltatások jellemzik.

Az előzőekből logikusan következően, a mű negyedik része tulajdonképpen azokat a médiajogi területeket tekinti át, melyek nem értelmezhetők a Szerző által központi nézőpontra tett liberális demokratikus elképzelés piacbarát és 'kevés állam' koncepciójának szempontjából, és melyeket – ennek megfelelően – piaci beavatkozásokként azonosít a Szerző.

A könyvet záró részbe tehát azok az elméleti megfontolások és szabályozási tárgykörök kerültek, melyek jellegzetesen az európai médiajogi gondolkodást jellemzik. Ezek a média kulturális (nem piaci) jelenségként való felfogásához kapcsolódnak, így itt esik szó a médiapluralizmusról és annak tartalomszabályozási kérdéseiről, a közszolgálati médiaszolgáltatásról, illetve az egyes állami film- és műsorkészítési szubvenciókról, melyek közül utóbbiak az ún. kvótaszabályozás révén az Európai Unió, alapvetően gazdasági jellegű médiaszabályozásán belül is támogatásra találtak.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy az Olvasó egy olyan művet tarthat kezében, mely a Szerző által kifejtett rendezőelv, azaz az angolszász liberális demokrácia-elméleten keresztül enged kellő rálátást a média és szabályozás alapvető kérdéseire. Éppen ezért a mű a területet kutatóknak, illetve a felsőoktatásban oktatóknak és hallgatóiknak ajánlható elsősorban. A munka alapján jól azonosíthatók a médiaszabályozás egyes problémakörei, valamint kitűnő orientációs pontot jelenthet a kutatásokhoz az egyes témakörök esetében feldolgozott gazdag szakirodalmi és esetjogi bázis. Az utóbbiakat jogesetmutató, míg az egyéb dokumentumokat (például szerződéseket, egyezményeket, az egyes államok jogszabályait, a nem kötelező jellegű jogi aktusokat) külön-külön mutatók rendszerezik és teszik kereshetővé az érdeklődő Olvasó/Kutató számára.

Végül, de nem utolsósorban fontos megjegyezni: a mű kitűnően használható kézikönyvként is, azaz arra, hogy az Olvasó csak az őt érdeklő médiajogi problémákra keres rá a szövegben. Ebben – a tartalomjegyzék mellett – a részletes tárgymutató is nagyban segíti az Olvasót. Mégis, az ilyen célszerűségi szempontok figyelembevétele mellett is javasoljuk a munka elméleti megalapozásának, első részének áttekintését a releváns elemző részek tanulmányozását megelőzően, mert így válnak igazán érthetővé a tárgyalt médiajogi problémák, illetve a rá adott szabályozói válaszok.

NYAKAS LEVENTE